

06.11.2015.

EKSPERTA ATZINUMS NR. UB/2015/7

Par plānotās kūdras atradnes “Jegorovas purvs” AS “Latvijas valsts meži” Ziemeļlatgales mežsaimniecības Kārsavas meža iecirkņa 807. kvartālu apgabala 135.; 136. kvartālā, Austrumlatgales virsmežniecībā, Baltinavas novada Baltinavas pagastā (zemes vienības kadastra apzīmējums Nr. 38440070086) ekspluatācijas un saistīto infrastruktūras objektu pārbūves un būvniecības ietekmi uz īpaši aizsargājamām putnu sugām, biotopiem un piegulošajām ūdenstecēm

Eksperts	Uģis Bergmanis
Eksperta sertifikāta Nr., derīguma termiņš	Nr. 014 (putni, purvi, stāvoši saldūdeņi, tekoši saldūdeņi, derīgs līdz 09.06.2018.); Nr. 082 (meži un virsāji, derīgs līdz 04.02.2016.)
Atzinumā izvērtētās sugu/biotopu grupas	Putni, purvi, meži, stāvoši saldūdeņi, tekoši saldūdeņi
Apsekošanas datums	25.09.2015.
Ziņas par laika apstākļiem, apsekošanas ilgumu, platību, metodi	Apsekošana veikta, izstaigājot plānotās kūdras ieguves teritoriju aptuveni 250 hektāru platībā, kā arī atradnei ziemeļu pusē piegulošās mežu un lauksaimniecībā izmantojamo zemju teritorijas. Apsekošanas ilgums aptuveni 5 stundas. Laika apstākļi piemēroti vizuāliem novērojumiem (nokrišņu nav, bezvējš, redzamība laba). Teritorijas attālā novērtēšanā izmantots tālskatis, veikta biotopu fotofiksācija
Aizsardzības statuss	Nav
Atzinuma sniegšanas mērķis (plānotā saimnieciskā darbība)	<ol style="list-style-type: none">1. Sniegt priekšlikumus kūdras ieguves atradnes novietojumam.2. Sniegt novērtējumu par plānotās kūdras ieguves atradnes ekspluatācijas ietekmi uz īpaši aizsargājamām putnu sugām un biotopiem.3. Sniegt novērtējumu par saistītās infrastruktūras (ūdens notekas, pievedceļi) pārbūves un būvniecības ietekmi uz īpaši aizsargājamām putnu sugām, biotopiem un piegulošajām ūdenstecēm.

1. Īss piegulošās teritorijas raksturojums

Meža masīvs ar tajā ietilpstošo Jegorovas purvu atrodas Austrumlatvijas zemienes Adzeles pacēlumā¹, Austrumlatgales zemes Viļakas āraines ainavapvidū². Jegorovas purvs plešas dienvidrietumu-ziemeļaustrumu virzienā aptuveni 3,2 kilometru garumā un 1,3 kilometru platumā. Aptuveni 4 kilometrus uz ziemeļrietumiem atrodas Baltinavas ciems, austrumos purvs tieši robežojas ar Krievijas federāciju.

Apvidum raksturīgs augsts lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars un salīdzinoši nelieli mežu masīvi līdzenā vai neizteikti viļņotā reljefā. Ziemeļos un rietumos purvs robežojas ar lauksaimniecībā izmantojamām zemēm (graudaugu lauki) un šauru mežu joslu. Dienvidos purvam piekļaujas vidēja lieluma mežu masīvs, tie ir galvenokārt lapu koku meži uz slapjām kūdras augsnēm, nelielās platībās sastopami arī sausieņu meži.

2. Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts

Jegorovas purvs atrodas akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" (turpmāk tekstā – LVM) valdījumā esošajā teritorijā, Kārsavas meža iecirkņa 807. kvartālu apgabala 135.; 136. kvartālā, Austrumlatgales virsmežniecībā, Baltinavas novada Baltinavas pagastā (zemes vienības kadastra apzīmējums Nr. 38440070086) un aizņem aptuveni 240 hektārus lielu teritoriju. Latvijas PSR Meliorācijas un ūdenssaimniecības ministrijas un Latvijas valsts meliorācijas projektēšanas institūta 1980. gadā izdotajā apkopojumā "Latvijas PSR kūdras fonds" Jegorovas purvs ar numuru 4972 ir raksturots kā kūdras atradne 315 hektāru platībā (visas zemes uz kūdras augsnēm, to skaitā arī meži) ar rūpnieciski izmantojamu teritoriju 180 hektāri atradnes centrālajā daļā (4032 m³), kūdras slāņa biezums rūpnieciski izmantojamajā teritorijā atrodas robežās 1,3-5,5 metri.

Purva dienvidrietumu daļā ir pamanāmi divi grāvji, starp kuriem iepriekšējā periodā ir izrakti kartu grāvji teritorijas nosusināšanai un kūdras ieguvei, taču kūdra nav iegūta. Arī purva centrālajā daļā ir pamanāmi vairāki grāvji, kas ir pilnīgi aizauguši (1. attēls). Purva iekšpusē izrakto grāvju, kā arī ziemeļu daļas starp purvu un lauksaimniecībā izmantotajām zemēm izrakto kontūrgrāvju susinošās ietekmes rezultātā ilgstošā periodā purvs ir kļuvis sauss un bez dabiska augstā purva raksturīgām struktūrām.

¹ Latvijas PSR ģeogrāfija. Otrs, papildināts izdevums. Izdevniecība „Zinātne”, Rīga, 1975

² Latvijas daba. Enciklopēdija, 1. Izdevniecība „Latvijas enciklopēdija”, Rīga, 1994

1. attēls. Pilnīgi aizaudzis susinātājgrāvis Jegorovas purva centrālajā daļā (Foto: U.Bergmanis, 25.09.2015.)

3. Apsekotajā teritorijā konstatēto biotopu un tajos sastopamo reto un aizsargājamo sugu raksturojums

Apsekojot kūdras ieguves atradni, tika konstatēts, ka visa atradnes teritorija – 135. kvartāla 1.; 3.; 6.; 7.; 9. 77. nogabali un 136. kvartāla 1. nogabals, atbilst Eiropas Savienības aizsargājamam biotopam 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās*³ (veģētācija atbilst nosusināšanas vidēji līdz stipri ietekmētiem purviem, kur nosusināšanās turpinās⁴). Purvs ir raksturojams kā vienveidīgs. Purva centrālā un austrumu daļa ir klāta ar 1-3 metrus augstām priedēm, vietām priedes ir augstākas (5-7 metri), ir konstatējama bērzu un priežu ekspansija (1. attēls). Centrālajā daļā ir sastopami salīdzinoši nelieli sausi klajumi bez akačiem un bez slīkšņām (2. attēls), zemsedzē dominē sfagni *Sphagnum sp.* (aptuveni 70% no zemsedzes noklāstās platības) un sila virši *Calluna vulgaris* (80-90%), parastās niedres *Phragmites australis*, polijlapu andromedas *Andromeda polifolia*, melnās vistenes *Empetrum nigrum*, ārkausa kasandras *Chamaedaphne calyculata*, biotopa kvalitāte ir vērtējama kā vidēja.

³ Eiropas Padomes 1992.gada 21.maija direktīva [92/43/EEK](#) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību

⁴ Auniņš, A. (red.). 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. papildināts izdevums. Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 218. lpp.

1. attēls. Ar 1-7 metrus augstām priedēm un bērziem aizaudzis vidējas kvalitātes degradēts augstais purvs 135. kvartāla 1. nogabala centrālajā daļā (F.: U.Bergmanis, 25.09.2015.)

2. attēls. Neliels sauss klajums ar izteiktu viršu zemsedzi vidējas kvalitātes degradētā augstajā purvā 135. kvartāla 1. nogabala centrālajā daļā (F.: U.Bergmanis, 25.09.2015.)

Purva dienvidrietumu un ziemeļu daļai ir raksturīgs blīvāks priežu un bērzu apaugums, koki ir aptuveni 3-5 metrus augsti (3. attēls), zemsedzē dominē purva vaivariņi *Ledum palustre*, zilenes *Vaccinium uliginosum* un ārkauša kasandras, biotopa kvalitāte ir vērtējama kā zema. Visa purva teritorija pirms aptuveni 10 gadiem ir degusi, līdz ar to ir sastopami sausi priežu stubeņi, ir konstatējama intensīva priežu un bērzu paaugas veidošanās (3., 4. attēls). Veģetācija visā purva teritorijā (uzkrītoši daudz vaivariņu, viršu un blīvas priežu un bērzu audzes) liecina par visaptverošu nosusināšanas (ko ir izraisījusi purva centrālās daļas un purvu ieskaujošo grāvju darbība) un degšanas ietekmi.

3. attēls. Degšanas rezultātā nokaltušas priedes un izveidojusies blīva priežu un bērzu paauga zemas kvalitātes degradētā augstajā purvā 135. kvartāla 1. nogabala dienvidrietumu daļā (F.: U.Bergmanis, 25.09.2015.)

4. attēls. Degšanas rezultātā nokaltušas priedes un izveidojusies blīva priežu paauga zemas kvalitātes degradētā augstajā purvā 135. kvartāla 1. nogabala dienvidrietumu daļā (F.: U.Bergmanis, 25.09.2015.)

Aizsargājамie mežu biotopi atradnes ietekmes zonā, piegulošajās mežu teritorijās, nav sastopami.

No aizsargājamām putnu sugām teritorijā tika konstatēti ierobežoti izmantojamā īpaši aizsargājamā ⁵, kā arī Eiropas Savienības aizsargājamā putna suga⁶ - rubenis *Tetrao*

⁵ Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”

tetrix (1 tēviņš). Purva vienvēdīgā struktūra, aizaugšanas un degradēšanās pakāpe, kā arī slīkšņu un mitru ieplaku trūkums ļauj secināt, ka teritorija nav nozīmīga rubeņa dzīvotne un kopējā ornitofauna kūdras atradnes teritorijā ir nabadzīga. Citu aizsargājamo putnu sugu ligzdošana plānotās atradnes teritorijā ir maz ticama (šādas struktūras purvos ir iespējama Latvijas īpaši aizsargājamās putna sugas – lielās šakstes *Lanius excubitor* ligzdošana). Līdz ar to purvs specifiskās ornitofaunas saglabāšanā ir nenozīmīgs.

Ņemot vērā iepriekš uzskaitītos faktus, var secināt, ka purvs kopējās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ir maznozīmīgs.

4. Plānotās saimnieciskās darbības ietekmes izvērtējums

I. Ietekme uz purviem (7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās)

Tā kā kūdras ieguves procesā atradnes teritorijā ar meliorācijas sistēmu palīdzību tiks pazemināts ūdens līmenis un tiks norakts aktīvās veģetācijas un kūdras virsējais slānis, atradnes robežās degradētā augstā purva biotops tiks transformēts saimnieciski izmantotā teritorijā bez aizsargājamam biotopam raksturīgām pazīmēm.

Ietekmi mazinošie pasākumi uz piegulošajām purvu teritorijām (pasākumu aprakstā izmantoti ieteikumi no hidroloģiskā atzinuma⁷).

Kaut arī kūdras ieguvē neizmantotā platība būs neliela, ir nepieciešams to saglabāt kā dzērveņu lasīšanas vietu. Lai nodrošinātu dzērveņu augšanai nepieciešamos apstākļus, ir nepieciešams iespēju robežās saglabāt nepieciešamo mitruma režīmu. Kontūrgrāvju ietekmes mazināšanai uz atradnei piegulošās purva teritorijas hidroloģiju ir jāsamazina ūdens filtrācija (noplūde) pa atradnes perimetru, ko panāk ar sekojošu paņēmieni – grāvju rakšanas tehnikai ir jāpārvietojas pa atradnei pretējo (neizmantojamo) pusi, no grāvjiem izraktā grunts ir novietojama uz atbērtnes, tādējādi sablīvējot kūdras virskārtu neizmantojamajā teritorijā un samazinot ūdens filtrāciju no teritorijas kontūrgrāvja virzienā.

II. Ietekme uz purva putniem – ietekme nebūs būtiska, jo kūdras atradne nav piemērota purva putnu ligzdošanai.

Ietekmi mazinošie pasākumi – nav nepieciešami un nav lietderīgi.

III. Ietekme uz ūdenstecēm.

Ja ūdens no atradnes uz Kūkovas upi tiks novadīts ziemeļu virzienā (attālums pa ūdensnotekām līdz Kūkovai ir ievērojams, aptuveni 7 kilometri), tad īpaši Kūkovas upes aizsardzības pasākumi nav nepieciešami.

Novadot ūdeni no atradnes dienvidrietumu virzienā (attālums līdz Kūkovai ir ievērojami mazāks kā ziemeļu risinājumā, 1,2 kilometri), projektēšanas gaitā ir novērtējams novadāmā ūdens apjoms un nepieciešamības gadījumā novadgrāvja lejtecē, pirms tā ievadīšanas Kūkovā, eutrofikācijas un piesārņojuma mazināšanai ar augsnes daļām, saskaņā ar LVM Meža infrastruktūras objektu projektēšanas tehniskajiem noteikumiem, ir

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra direktīva [2009/147/EK](#) par savvaļas putnu aizsardzību

⁷ Hidroloģiskais atzinums par ūdens novadīšanas iespējām Jegorovas purva kūdras atradnē.

Sagatavotājs – hidromelioratīvās būvniecības speciālists G. Velbergs, sertifikāts Nr. 3-00066, darbības sfēras Nr. 11-45-00006

izveidojams gultnes padziļinājums (nosēdbedre) sanešu uzkrāšanai. Ņemot vērā apstākli, ka tieši rakšanas laikā ir vislielākā duļķu un augsnes daļiņu ievade ūdenstecē, nosēdbedre ir izrokama pirms novadgrāvja pārtīrīšanas darbu uzsākšanas un darbus pabeidzot, nosēdbedre ir pārtīrāma.

5. Secinājumi

- 5.1. Plānotā kūdras ieguves atradne visā tās platībā atbilst vidējas un zemas kvalitātes Eiropas Savienības aizsargājamam biotopam 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās*, taču biotopam nav atjaunošanās perspektīvas.
- 5.2. Purvam specifisko putnu fauna ir izteikti nabadzīga, atradnes teritorija nav piemērota purvam specifisku putnu sugu ligzdošanai.
- 5.3. Ņemot vērā zemas kvalitātes biotopu izplatību un atradnes teritorijas nepiemērotību purvam specifisko putnu sugu ligzdošanai, atradne kopējās bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ir maznozīmīga.
- 5.4. Ārpus atradnes un atjaunojamās/būvējamās infrastruktūras (pievedceļš, novadgrāvji) ietekmes zonā aizsargājamie biotopi nav konstatēti.
- 5.5. Ņemot vērā iepriekšējos argumentus, atradnes teritorijā, saskaņā ar kartogrāfisko pielikumu, ir pieļaujama kūdras ieguve un saistītās infrastruktūras (grāvji, pievedceļi) izbūve.
- 5.6. Novadot ūdeni no atradnes dienvidrietumu virzienā, projektēšanas gaitā ir novērtējama nepieciešamība novadgrāvja lejtecē, pirms tā ievadīšanas Kūkovas upē, eutrofikācijas un piesārņojuma mazināšanai ar augsnes daļām, izveidot gultnes padziļinājumu (nosēdbedri) sanešu uzkrāšanai.
- 5.7. Ņemot vērā apstākli, ka tieši rakšanas laikā ir vislielākā duļķu un augsnes daļiņu ievade ūdenstecē, nosēdbedre ir izrokama pirms novadgrāvja pārtīrīšanas darbu uzsākšanas un darbus pabeidzot, nosēdbedre ir pārtīrāma.
- 5.8. Ievērojot 5.6. un 5.7. punkta nosacījumus, novadgrāvju pārbūve un būvniecība neietekmēs negatīvi Kūkojas upi.
- 5.9. Pēc kūdras resursu izstrādes atradnes teritorija iespēju robežās ir renaturalizējama un ir atjaunojams mitrāju biotops.

Darbu veikšanā ievērot Latvijas Republikas normatīvo aktu prasības un AS „Latvijas valsts meži” noteiktās prasības:

- Dabas aizsardzības prasības meža darbos.
- Norādījumi koku bojājumu novēršanai.
- Norādījumi augsnes un ūdeņu aizsardzībai meža darbos.
- Prasības vides piesārņojuma samazināšanai.

Atzinums sastādīts uz 6 lapām, pievienots pielikums uz 1 lapas.

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**

U. Bergmanis
Mob. +371 29485851